

Надьон В.В.,

кандидат юридичних наук, доцент
кафедри цивільного права № 2
Національного університету
"Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого"

ДОПУСТИМІСТЬ УКЛАДЕННЯ ДОГОВОРУ ДАРУВАННЯ ПІД УМОВОЮ

У теорії неодноразово ставилося питання про допустимість укладення договору дарування під умовою.

Для вирішення питання про можливість укладення договору дарування під умовою необхідно проаналізувати характер самих можливих договірних умов. Не можна не помітити, що умови, з якими сторони пов'язують можливість одержання дарунка, можуть бути різними за своєю природою. Наприклад, дарування може бути пов'язано дарувальником з успішним закінченням обдаровуваним вищого навчального закладу, укладанням шлюбу, народженням дитини. Зазначені умови жодним чином не впливають на майнову сферу обдаровуваного і за самою своєю природою мають немайновий характер. Однак дарувальник може пов'язати можливість одержання дарунка з обов'язком обдаровуваного вчинити певні дії майнового характеру. Скажімо, обдаровуваному може бути встановлений обов'язок передати грошову суму або інше майно у власність, надати право довічного користування даром, право на одержання доходів від подарованої речі тощо.

З погляду природи умов, що можуть включатися в договір, пропонується поділити умовні договори дарування на дві групи:

а) договори, що пов'язують одержання дарунка з обставинами, які мають немайновий характер;

б) договори, що пов'язують одержання дарунка з діями обдаровуваного, які мають майновий характер.

Умовні договори дарування першої групи за своєю природою, безумовно,

можуть розглядатися як безоплатні. Справді, настання відкладальних умов (народження дитини, закінчення вузу) не можна розглядати як зустрічне надання з боку обдаровуваного. Це підкріплюється також тим, що настання таких умов і виникнення зобов'язання з боку дарувальника не веде до зменшення майна обдаровуваного і не сприяє збільшенню майна дарувальника. Тому така умова не має майнового характеру стосовно дарувальника.

Договори другої групи не мають настільки вираженого характеру. Справді, на перший погляд, дарування як договір, безумовно, безоплатний, не може передбачати ніякого надання з боку обдаровуваного. Отже, жодних обов'язків обдаровуваного не повинно виникати. Однак у ч. 1 ст. 725 ЦК України закріплено, що договором дарування може бути встановлений обов'язок обдаровуваного вчинити певну дію майнового характеру на користь третьої особи – передати грошову суму чи інше майно у власність, виплачувати грошову ренту, надати право довічного користування дарунком чи його частиною, не пред'являти вимог до третьої особи про виселення тощо. Ця норма ЦК має на увазі договір дарування з умовами, що мають майновий характер.

Якщо покладений на сторону обов'язок не виходить за межі отриманого обдаровування майна, то відносини сторін зберігають свій безоплатний характер. Коли особа одержує майно за договором дарування, то передання частини цього майна іншій особі за вказівкою дарувальника не означає наявності зустрічного надання з боку обдаровуваного. У результаті передання частини майна отримана обдаровування майнова маса буде меншою порівняно з тією, котру він одержав би при відсутності такого покладання. Наприклад, за договором дарування по відчуженню житла може бути передбачена умова, відповідно до якої обдаровуваний несе витрати, пов'язані з нотаріальним оформленням і державною реєстрацією договору. Однак обов'язок обдаровуваного не перетворює даний договір на оплатний, оскільки такі витрати обдаровуваного не є платою вартості житла – майно в цьому випадку передається обдаровуваному безкоштовно. Таким

чином, оплата витрат, пов'язаних з укладенням договору дарування, не впливає на безоплатну сутність договору.

Однак співвідношення розміру майна, отриманого за договором дарування, і розміру майна, що обдарований повинен передати третій особі (розміру покладання), у ЦК України необхідно окреслити більш чітко. Відомо, наприклад, що такого роду межі встановлені у спадковому праві. Відповідно до ч. 3 ст. 1238 ЦК України спадкоємець, на якого заповідачем покладено заповідальний відказ, зобов'язаний виконати його лише в межах реальної вартості майна, яке перейшло до нього, з вирахуванням частки боргів спадкодавця, що припадають на це майно. За договором дарування також повинно бути визначено співвідношення отриманого і переданого обдаровуваним третій особі майна.

Зайцев О.Л.,

кандидат юридичних наук, доцент, начальник кафедри охорони інтелектуальної власності цивільного права та процесу Харківського національного університету внутрішніх справ.

МЕЖІ ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВ ЗАПОВІДАЧАМИ ТА СПАДКОЄМЦЯМИ

Новизна тез полягає в подальшому дослідженні та порівнянні конструкцій «межа здійснення прав суб'єктами спадкових відносин», яка має використовуватися як категорія, що характеризує виключно спосіб волевиявлення, від конструкцій «прийняття та відмова від прийняття спадщини», як автономну класифікаційну одиницю у системі дій спадкоємців.

Незважаючи на те що в даний час термін "межі здійснення цивільних суб'єктивних прав" широко застосовується у правовій літературі та ґрунтується на положеннях цивільного законодавства (ст. 13 ЦК України), питання щодо його сутності вирішується в науці неоднозначно.

Таким чином, межі здійснення суб'єктивних цивільних прав, що перелічені